

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

На сучасному етапі економічного розвитку важливе місце у пошуку шляхів виходу України з кризового стану займає подальше вдосконалення форм кредиту, формування ефективної кредитної політики. Більша частина прибутку банку пов'язана саме з кредитуванням. Одночасно необґрунтована кредитна політика може сприяти зниженню рентабельності кредитних операцій. Управління кредитними ризиками є необхідним першочерговим завданням банку, оскільки ризики в більшості випадків можливо передбачити і прогнозувати. На сьогодні існує безліч причин виникнення кредитного ризику. Найпоширенішими з них є нестійкий фінансовий стан позичальника, некваліфіковане керівництво, недосвідченість працівників, що приймають рішення про надання кредиту [2].

Проблема існування значної кількості непрацюючих кредитів є однією з головних загроз банківської системи у 2018 році. Вона несе в собі значний ризик як для самих банків, так і для кредиторів та вкладників, підриває стійкість банківської системи країни в цілому. Обсяг проблемних кредитів з найбільшою ймовірністю неповернення в українських банках на 1 січня 2018 року (табл. 1) становив 594,999 млрд. грн., або 55,6 % від загального обсягу виданих кредитів. За інформацією НБУ, 15,6 % непрацюючих активів на суму 94,09 млрд. грн. припадає на позичальників-фізичних осіб, 84,3 % на 500,909 млрд. грн. – юридичних осіб (крім банків, бюджетних установ та боржників за інвестиційними кредитами).

Таблиця 1

Динаміка кредитного портфеля, резервів за кредитними операціями та проблемних кредитів (непрацюючих активів) банків України за 2014–2018 рр.

Показники	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Кредитний портфель, млрд. грн.	911, 402	1 006, 358	1 009, 768	1 005, 923	1 042, 798
Резерв за кредитними операціями, млрд. грн.	122, 404	204, 931	321, 303	484, 383	516, 985
Проблемні кредити (непрацюючі активи), млрд. грн.	70,178	135, 858	213, 311	307, 812	594, 999

Джерело: сформовано автором за даними джерела [3]

Значна частка проблемних кредитів у портфелях банків, на думку НБУ, є одним із ключових внутрішніх ризиків банківського сектора протягом останніх років.

Треба також зазначити, що частка кредитів, прострочених більш як на 90 днів (тобто тих кредитів, надії на повернення яких невеликі), становить майже 80 % від усіх непрацюючих кредитів. І це при тому, що за рівнем кредитної активності населення Україна перебуває на одному з останніх місць у Європі: співвідношення таких кредитів до ВВП становить лише 3,6 %.

Причини неповернення кредитів різні, включаючи кризові явища в економіці, низьку платоспроможність населення, високий рівень реальної відсоткової ставки за кредитами, обслуговувати які під силу не кожному позичальникові, високий кредитний ризик, що вимагає від банків формувати додаткові резерви під такі кредити. Слід також враховувати і значний юридичний ризик, пов'язаний з кредитними операціями, оскільки права кредиторів в Україні слабо захищені на рівні як законодавства, так і правозастосовної практики, що перешкоджає, зокрема, розвитку кредитування й доступності кредитних коштів.

З метою зниження кредитних ризиків комерційні банки використовують різноманітні прийоми та заходи захисту від кредитного ризику. Часто при наданні кредиту банк оцінює кредитоспроможність клієнта не досить ретельно. Це спричиняє збільшення ризику банку при кредитуванні та збільшення обсягів проблемних кредитів. У практиці комерційним банкам потрібно більше уваги приділяти вивченню потенційних клієнтів. Необхідно робити глибокий фінансовий аналіз потенційних позичальників, адже це часто виявляє серйозні проблеми, які

ставлять під сумнів можливість обслуговування кредиту. Банк повинен мати клієнтів, у яких бажання отримати кредит збігається з можливістю його обслуговування.

На думку дослідників одним із найефективніших методів протидії можливому впливу кредитних ризиків є створення резервів під проблемну заборгованість. Однак даний метод є досить непопулярним, оскільки фінансові ресурси, що можуть бути використані банками для збільшення обсягів активних операцій, перебувають у вигляді резервів і таким чином не приносять прибутку.

Іншим методом попередження впливу кредитного ризику є страхування, однак, зважаючи на обсяги проведених банками кредитних операцій та порівнюючи із активами страхових компаній, ефективність даного методу в Україні на сьогоднішній день доволі незначна [1].

На завершення можна виділити такі шляхи поліпшення ситуації в банківській сфері для того, щоб стабілізувати процеси кредитування:

- зменшити ймовірність кредитування недобросовісних позичальників і знизити кількість непрацюючих кредитів, застосовуючи при цьому механізми реструктуризації й списання боргу;
- удосконалювати кваліфікацію працівників банку;
- підвищувати фінансову грамотність населення, задля розуміння ризиків і вигод використання фінансових послуг.

Кредитні ризики несуть в собі найбільшу небезпеку для комерційних банків у контексті забезпечення та збереження їх фінансової стійкості, тому впровадження нових, більш ефективних методів оцінки, управління, а відтак, попередження кредитних ризиків має стати пріоритетним напрямком розвитку банківської системи України.

Список використаних джерел:

1. Болгар Т.М. Проблемні кредити банків як результат реалізації кредитного ризику / Т.М. Болгар // Економічний нобелівський вісник. – 2014. – № 1. – С.50–58.
2. Бондаренко Л.А. Оцінка портфеля проблемних кредитів комерційних банків України / Л.А. Бондаренко, Т.В. Стародубцева // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2014 – С. 169–172.
3. Офіційний сайт Національного банку України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua.